

УДК 347.1

DOI <https://doi.org/10.32850/LB2414-4207.2022.24.20>

ІНСТРУМЕНТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Славицька Антоніна Керимівна,
кандидат юридичних наук,
Народний депутат України,
(Верховна Рада України, м. Київ,
Україна)

Статтю присвячено висвітленню питань, пов'язаних із дослідженням адміністративно-правового забезпечення реалізації антикорупційної політики шляхом визначення інструментів, які використовуються для забезпечення реалізації антикорупційної політики.

Встановлено, що забезпечення реалізації антикорупційної політики здійснюється в межах адміністративно-правового механізму протидії корупції за допомогою відповідного інструментарію.

Запропоновано під терміном інструменти, які можуть застосовуватись уповноваженим суб'єктами в процесі забезпечення антикорупційної політики» розуміти систему відповідних заходів та методів, які можуть застосовуватись уповноваженими суб'єктами в процесі їх діяльності, дію яких спрямовано на проведення аналізу, досліджень, ідентифікацію, оцінку корупційних ризиків, забезпечення моніторингу та контролю, розроблення нормативів, метою яких є вчасне виявлення корупційних ризиків, запобігання та протидія корупції, аналіз чинників, які сприяють вчиненню корупційних порушень.

Визначено, перелік інструментів, які можуть застосовуватись уповноваженим суб'єктами в процесі забезпечення антикорупційної політики, до яких віднесено: 1) організація проведення досліджень з питань вивчення ситуації щодо корупції (в тому числі, через ідентифікацію та оцінку корупційних ризиків); 2) здійснення моніторингу та контролю за виконанням актів законодавства з питань етичної поведінки, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів (до прикладу, через аналіз даних антикорупційних реєстрів: Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення та Єдиного державного реєстру звітності політичних партій про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру); 3) розроблення Антикорупційної стратегії та державної програми з її виконання, а також розробка антикорупційних програм; 4) антикорупційна експертиза.

Визначено, що антикорупційна експертиза є діяльністю із виявлення в нормативно-правових актах, проектах нормативно-правових актів положень, які самостійно чи у поєднанні з іншими нормами можуть сприяти вчиненню особами, на яких поширюється дія антикорупційних обмежень, дій що: а) містять ознаки корупції, за які законом встановлено кримінальну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність; б) не містять ознак корупції, але порушують встановлені антикорупційним законодавством вимоги, заборони та обмеження, за які законом встановлено кримінальну, адміністративну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність.

Ключові слова: антикорупційна політика, забезпечення, реалізація, інституційний механізм, інструменти, способи, ознаки.

TOOLS TO ENSURE THE IMPLEMENTATION OF ANTI-CORRUPTION POLICY IN UKRAINE

Slavytska Antonina Kerimivna,
Doctor of Law,
People's Deputy of Ukraine,
(Verkhovna Rada of Ukraine, Kyiv,
Ukraine)

The article is devoted to the issues on the study of administrative and legal support for the implementation of anti-corruption policy by identifying the tools that are used to provide the implementation of anti-corruption policy.

There is established, providing the implementation of anti-corruption policy is carried out within the administrative and legal mechanism for combating corruption with the help of appropriate tools.

There is suggested to understand the term of "tools that can be used by authorized entities in the process of providing anti-corruption policy" as a system of appropriate measures and methods that can be used by authorized entities in the course of their activities, aimed at analysis, research, identification, assessment of corruption risks, ensuring monitoring and control, development of standards aimed at timely detection of corruption risks, prevention and counteraction of corruption, analysis of factors that contribute to the commission of corruption violations.

The list of tools that can be used by authorized entities in the process of ensuring anti-corruption policy is determined. The list includes: 1) organization of research to study the situation on corruption (including the identification and assessment of corruption risks); 2) monitoring and control over the implementation of legislation on ethical conduct, prevention and settlement of conflicts of interest (for example, in the way of analysis of data from anti-corruption registers: Unified State Register of Declarations of Persons Authorized to Perform State or Local Self-Government Functions, Unified State Register of Persons Who Have Committed Corrupt or Corruption Offenses and the Unified State Register of Reporting of Political Parties on Property, Income, Expenditures and Financial Obligations); 3) working-out the Anti-Corruption Strategy and the state program for its implementation, as well as working-out of anti-corruption programs; 4) anti-corruption expertise.

There is determined, the anti-corruption expertise is an activity to identify provisions in regulations, draft regulations, which alone or in combination with other rules may contribute to the commission of persons subject to anti-corruption restrictions, actions that: a) contain signs of corruption, for which the law establishes criminal, disciplinary and / or civil liability; b) do not contain signs of corruption, but violate the requirements, prohibitions and restrictions established by anti-corruption legislation, for which the law establishes criminal, administrative, disciplinary and / or civil liability.

Key words: anti-corruption policy, provision, implementation, institutional mechanism, tools, methods, features.

Постановка проблеми. На перший погляд в останні роки в Україні сформовано потужний інституціональний механізм щодо запобігання та боротьби з корупційними проявами, прийнято низку антикорупційних нормативно-правових актів. Водночас статистичні дані свідчать про неефективність і недостатність наявних ресурсів. Серед причин такому є відсутність належних інструментів забезпечення реалізації антикорупційної політики в Україні. Зазначене викликає актуальність наукового дослідження обраної теми.

Метою статті є визначення інструментів, які використовуються для забезпечення реалізації антикорупційної політики.

Стан дослідження. Дослідженням окремих аспектів антикорупційної діяльності присвячено наукові праці, яких зроблено провідними вченими в сфері адміністративного права, зокрема Р.В. Греба, О.Р. Дашковська, Ю.В. Дем'янчук, І.А. Дьомін, С.А. Задорожній, О.З. Захарчук, О.В. Клок, Т.О. Коломоєць, Д.Г. Михайленко, В.В. Нонік, Т.В. Хабарова, М.І. Хавронюк, Є. В. Невмержицький, О.Г. Комісаров, О.Ф. Кобзар, та ін. Водночас, не зважаючи на значну кількість наукових праць, питання інструментів, які використовуються для забезпечення реалізації антикорупційної політики є мало-дослідженими та потребують наукового переосмислення.

Виклад основного матеріалу. Забезпечення реалізації антикорупційної політики здійснюється в межах адміністративно-правового механізму протидії корупції. Це означає, що способи забезпечення реалізації антикорупційної політики характеризуються загальними ознаками, що притаманні структурним складовим цього адміністративно-правового механізму, а саме:

- належність зазначеної діяльності до правовідносини у сфері протидії корупції як різновиду суспільних відносин, що регламентуються правовими нормами і забезпечують взаємодію останніх з відповідними суб'єктами забезпечення антикорупційної політики;
- норми права, що визначають права та обов'язки суб'єктів забезпечення реалізації антикорупційної політики належать до антикорупційного законодавства;
- інструменти забезпечення реалізації антикорупційної політики можуть реалізовувати виключно уповноважені на це суб'єкти [1, с. 105].

В даному випадку більш детально зупинимось на розкритті сутності інструментів забезпечення реалізації антикорупційної політики, які є ключовим елементом цього механізму. Першочергово слід зазначити, що чинне законодавство не містить визначення такого поняття, як «інструменти забезпечення реалізації антикорупційної політики». Водночас на доволі поширене використання терміну «інструмент» в науковій юридичній літературі, його первинне тлумачення зустрічається не часто. До прикладу, представником вчення про інструменти діяльності публічної адміністрації є професор Р.С. Мельник. На його думку, інструментами діяльності публічної адміністрації є нормативні акти публічної адміністрації, адміністративні акти, адміністративні договори [2, с. 253–296; 3, с. 216].

Аналіз антикорупційного законодавства, дозволяє прийти до висновків, що забезпечення реалізації антикорупційної політики є здійснюється за допомогою визначених інструментів, які можуть застосовуватись уповноваженим суб'єктами у вигляді:

- 1) організації проведення досліджень з питань вивчення ситуації щодо корупції [4], в тому числі через ідентифікацію та оцінку корупційних ризиків [5];
- 2) здійснення моніторингу та контролю за виконанням актів законодавства з питань етичної поведінки, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів (до прикладу через аналіз даних антикорупційних реєстрів: Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення та Єдиного державного реєстру звітності політичних партій про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру) [6];
- 3) розроблення Антикорупційної стратегії та державної програми з її виконання, а також розробка антикорупційних програм [4];
- 4) проведення антикорупційної експертизи.

Слід відмітити, що антикорупційна експертиза є одним із ефективних інструментів забезпечення реалізації антикорупційної політики, оскільки являє собою діяльність із виявлення в нормативно-правових актах, проектах нормативно-правових актів положень, які самостійно чи у поєднанні з іншими нормами можуть сприяти вчиненню діянь особами, на яких поширюється дія антикорупційних обмежень, що:

а) містять ознаки корупції, за які законом встановлено кримінальну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність;

б) не містять ознак корупції, але порушують встановлені антикорупційним законодавством вимоги, заборони та обмеження, за які законом встановлено кримінальну, адміністративну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність [4]. Слід зазначити, що вперше цей вид забезпечення реалізації антикорупційної політики був запроваджений Постановою Кабінету Міністрів України «Деякі питання реалізації державної антикорупційної політики» від 04.06.2008 р. № 532 [7], яка на даний час втратила чинність.

Таким чином можна прийти до висновків, що забезпечення реалізації антикорупційної політики засновано на наявних інструментах запобігання корупції, які можуть застосовуватись уповноваженими суб'єктами. Водночас під терміном «інструменти, які можуть застосовуватись уповноваженими суб'єктами в процесі забезпечення антикорупційної політики» пропонується розуміти систему відповідних заходів та методів, які можуть застосовуватись уповноваженими суб'єктами в процесі їх діяльності, дію яких спрямовано на проведення аналізу, досліджень, ідентифікацію, оцінку корупційних ризиків, забезпечення моніторингу та контролю, розроблення нормативів, метою яких є вчасне виявлення корупційних ризиків, запобігання та протидія корупції, аналіз чинників, які сприяють вчиненню корупційних порушень.

Список використаних джерел:

1. Захарчук О. З. Використання досвіду органів влади зарубіжних країн у боротьбі з корупційними правопорушеннями в Україні: адміністративно-правовий аспект : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Львів, 2018. 223 с.
2. Мельник Р.С., Бевзенко В.М. Загальне адміністративне право : навчальний посібник / за заг. ред. Р.С. Мельника. Київ : Ваіте, 2014. 376 с.
3. Жуков М.С. Форми та методи адміністративно-правового регулювання чи інструменти діяльності публічної адміністрації: порівняльний аналіз. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 2/2020. URL: http://lsej.org.ua/2_2020/57.pdf (дата звернення: 20.03.2022).
4. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1893-IX. Дата оновлення: 09.12.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення: 20.03.2022).
5. Про затвердження Методології оцінювання корупційних ризиків у діяльності органів влади: Наказ Національного агентства з питань запобігання корупції від 02.12.2016 р. № 126. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1718-16#n13> (дата звернення: 25.03.2021).
6. Офіційний сайт Національного агентства з питань запобігання корупції. URL: https://nazk.gov.ua/uk/?post_type=documents&source=doc_type=doc_type17 (дата звернення: 20.03.2022).
7. Деякі питання реалізації державної антикорупційної політики: Постанова Кабінету Міністрів України від 04.06.2008 р. № 532 (втрата чинності від 11.11.2011 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/532-2008-%D0%BF/ed20080604#Text>. (дата звернення: 25.03.2021).